

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

MAREC

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 2 ≡

marec 2000 / 90 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

PREDMATURITETNI PREIZKUS

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

V tej izpitni poli je 25 nalog iz slovenske zgodovine. Odgovore vpisujte v prostore, ki so za to predvideni, z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom. Pišite razločno in čitljivo. **Nejasni in nečitljivi odgovori ter odgovori, pisani z navadnim svinčnikom, se točkujejo z nič (0) točkami.**

Dobro preglejte ilustrativno gradivo, saj Vam bo pomagalo pri odgovorih na vprašanja. Skušajte odgovoriti na vsa. Če Vam katera naloga povzroča težave, jo preskočite in prihranite za konec.

Ob nalogah je v oklepaju navedeno število točk. Za napačne odgovore ne dobite negativnih točk, točkovani pa so tudi delni odgovori. Pazite na zahteve pri posameznih vprašanjih, saj upoštevamo samo toliko elementov, kot jih je navedeno.

Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

SLOVENSKO OZEMLJE V POZNOANTIČNI IN ZGODNJI SREDNJEVEŠKI DOBI

I. POZNOANTIČNO OBDOBJE

1. Začetni stiki med prebivalci na slovenskem ozemlju v antiki in rimskim imperijem segajo v 2. st. pred Kristusom.

Obkrožite črko pred ljudstvom na slovenskem ozemlju, katerih pripadniki so navezali gospodarske stike z rimskim imperijem.

(1 točka)

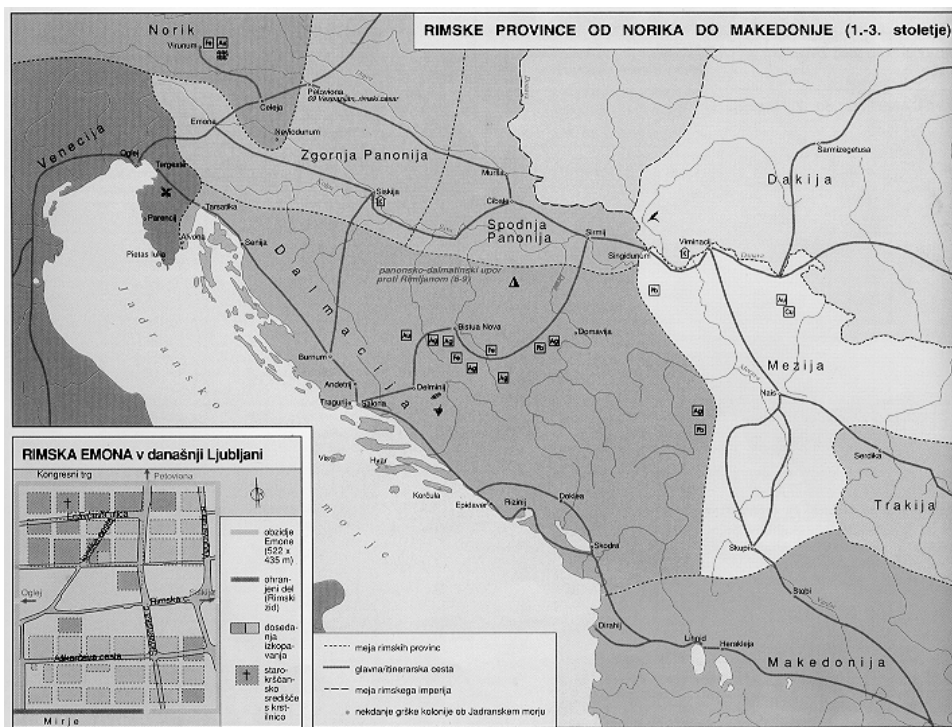
a) ITALIKI	d) KELTI
b) ETRUŠČANI	e) GRKI
c) SLOVANI	

2. Ustanovitev latinske kolonije Aquileie je bila izhodišče za rimsko osvajanje notranjosti predalpskega območja. Rimljani so si podredili plemena v predalpskem prostoru, Istri in na severozahodu Balkana.

Pomagajte si z zemljevidom in naštejite upravne enote rimske oblasti na našem ozemlju ter navedite, v času katerega rimskega cesarja so Rimljani zasedli vzhodnoalpsko območje.

(3 točke)

Karta 1: Rimske province (del karte)

(Vir: Šolski zgodovinski atlas, str. 10. DZS. Ljubljana, 1994)

3. Rimljani so na našem ozemlju ustanavljali kolonije in municipije. Primerjajte status prebivalcev v obeh naselbinah.
Kakšen status je imel Ptuj?

(3 točke)

4. Pojasnite pojem romanizacije in naštejte dve skupini prebivalcev, ki sta bili nosilki romanizacije.

(2 točki)

5. Opišite tri vsebinsko različne posledice rimskega vpliva na razvoj gospodarstva v naših krajih.

(3 točke)

6. Pojasnite en vzrok za zgraditev rimskega cestnega omrežja na našem ozemlju.

(1 točka)

7. Na rimsko obdobje v naši krajih nas spominjajo mnoge znane ostaline. Številke pred znamenitostjo v levem stolpcu prenesite na črtice v desnem stolpcu.

(2 točki)

1) rimsko obzidje s stolpi	___	Ptuj
2) nekropola	___	Ljubljana
3) mitreji	___	Ajdovščina
4) Emonec	___	Šempeter

Slika 1: Ostanki rimskega obzidja

(Vir: Zgodovina 1, str. 199. DZS. Ljubljana, 1997)

8. V poznoantičnem obdobju se je na naše ozemlje širilo krščanstvo.

Kje na Slovenskem je potekala odločilna bitka za dokončno zmago krščanstva in poraz poganstva v rimskem imperiju?

(1 točka)

II. POZNOANTIČNO OBDOBJE NA SLOVENSKEM IN NASELITEV SLOVANOV V VZHODNE ALPE

9. V poznoantičnem obdobju je naše ozemlje postalo prizorišče spopadov med Vzhodom in Zahodom. S številkami od 1 do 3 navedite zaporedje vpadov naštetih plemen oz. ljudstev na naše ozemlje. (Številka 1 označuje začetek vpadov.)

(1 točka)

- ___ LANGOBARDI
 ___ HUNI
 ___ SLOVANI

10. Kratko opišite dve posledici za prebivalstvo ob vdorih različnih ljudstev oziroma plemen na naše ozemlje. Navedite eno odročno poznoantično naselbino, kamor so se umaknili prebivalci naših krajev ob vdoru barbarskih plemen.

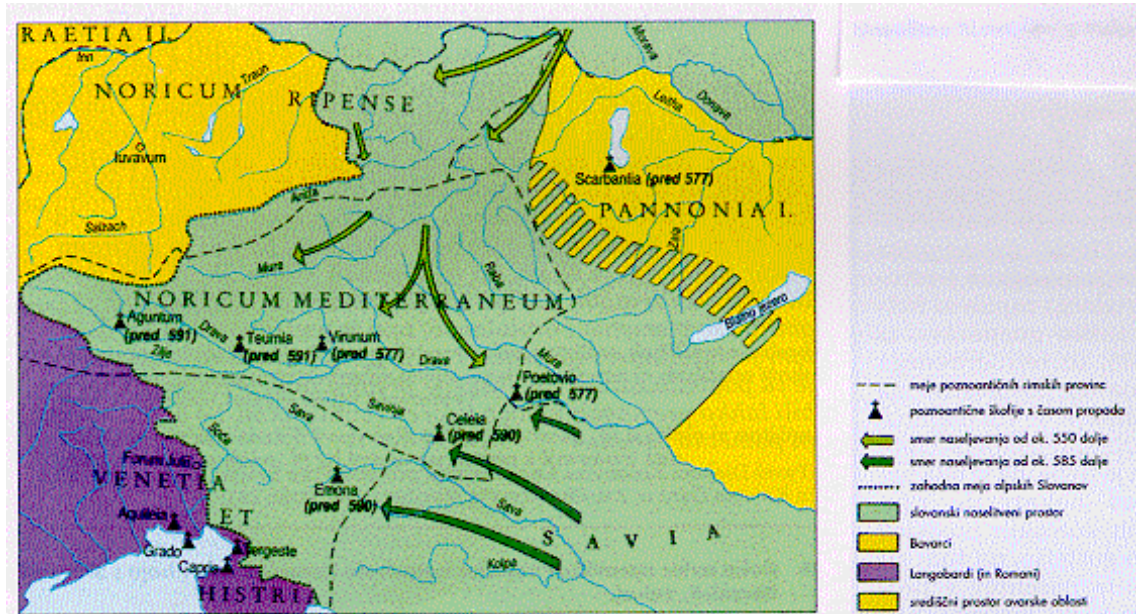
(3 točke)

11. Naseljavanje Slovanov v Vzhodne Alpe je potekalo na več stopnjah. Oglejte si karto in odgovorite na naslednja vprašanja, povezana s slovansko naselitvijo.

Kateri skupini slovanov sta se naseljevali v Vzhodne Alpe, iz katerih smeri so prihajali Slovani in kdaj je naseljavanje doseglo vrh?

(4 točke)

Karta 2: Naselitev Slovanov v Vzhodne Alpe

(Vir: Zgodovina 1, str. 243. DZS. Ljubljana, 1997)

- 12.

»Ko so Slovani videli, kako jih napadajo po strminah, so se pogumno pripravili na odpor ter so se borili proti njim bolj z debelimi kamni in sekirami kakor z orožjem in so jih, ko so popadali s konj, skoraj vse pobili. In tako niso zmagali s svojo močjo, marveč po slučaju.«

(Vir: Odlomek iz Zgodovine Langobardov. Založba Obzorja. Maribor, 1988)

Navedite ime langobardskega zgodovinarja, ki je opisoval boje med alpskimi Slovani in njihovimi sosedi.

V katerem stoletju je nastal ta pomembni zgodovinski vir?

(2 točki)

13. Obkrožite črko pred pravilnimi navedbami, ki so povezane s posledicami prodiranja Slovanov v Vzhodne Alpe.

(2 točki)

- a) Ob obali so se ohranila rimska mesta.
 b) Ohranila se je ptujska škofija.
 c) Propadala sta pismenost in pravni red.
 č) Slovani so po staroselcih prevzeli natriletno kolobarjenje.

14. Pomembno vlogo v naši zgodnjerednjeveški zgodovini ima Samova plemenska zveza. Poznavanje tega obdobja potrdite tako, da obkrožite pravilno trditev.

(3 točke)

Samova plemenska zveza je nastala v 7. stoletju zaradi upora proti avarski oblasti.

DA NE

To je bila prva znana slovenska državna tvorba.

DA NE

Po Samovi smrti je zveza razpadla, povezani so ostali le Slovani v osrčju Vzhodnih Alp.

DA NE

15. *Karta 3: Upravna razdelitev ozemlja alpskih Slovanov pod Franki*

(Vir: Šolski zgodovinski atlas, str. 15. DZS. Ljubljana, 1994)

Najstarejša zgodnjerednjeveška politična tvorba v Vzhodnih Alpah se je samostojno in svobodno razvijala približno eno stoletje.

Kako se je imenovala prva znana slovanska državna tvorba?

Oglejte si zemljevid in imenujte reki, ki sta določali jedro te tvorbe, in navedite njeno središče.

(3 točke)

16. Na najstarejše obdobje slovenske zgodovine na našem ozemlju spominjajo mnogi izrazi. Pojasnite pojme, ki se nanašajo na karantansko družbo.

(3 točke)

KNEZ

KOSEZI

ŽUPA

- 17.

»Kmet pa, ki sedi na kamnu, naj v slovenskem jeziku zakliče: »Kdo je ta, ki se tako prihajajoč približuje?« Okoli sedeči naj odgovore: »Ta je knez dežele.« Nakar oni: »Ali je pravičen sodnik, ki ima v mislih blagor domovine, je svobodnega stanu, da bo vreden? Ali je spoštovalec in branilec krščanske vere?« Vsi naj odgovore: »Je in bo.« Nakar oni: »Vprašam torej, po kateri pravici me sme odstraniti s tega sedeža?« Vsi rečejo: »S 60 denarji, s temi pisanimi živalmi in z oblačili, v katera je knez oblečen, tudi bo napravil tvojo hišo svobodno in brez davka.« Nato kmet, ki je udaril kneza rahlo po licu, ukaže s tem, naj bo dober sodnik, in se vzdigne, vzame k sebi imenovane živali in ponudi knezu prostor. Knez se postavi na kamen, z golim mečem v rokah se obrne na vse strani, vihteč meč. S tem pokaže, da bo vsem pravičen sodnik. In, kakor pravijo, spada k temu obredu: knez napravi iz kmečkega klobuka požirek mrzle vode, da ljudstvo, to videč, ne bi imelo poželenja po vinu, v katerem je pijanost, marveč, da se bo zadovoljilo s tistim, kar rodi za ohranitev življenja rodna zemlja ... Od gore hiti knez k cerkvi Gospe Svete ...«

(Vir: Odlomek iz Knjige resničnih zgodb opata Janeza Vetrinjskega. Zgodovina 1, str. 248. DZS, Ljubljana, 1997)

Obred ustoličevanja koroških vojvod je povezan z ustoličevanjem karantanskih knezov. Vir poroča o obredu ustoličenja goriško-tirolskega grofa Majnharda za koroškega vojvodo leta 1286. Iz vira razberite, kakšno vrsto oblasti dobi ustoličeni, kakšnega izvora je.

(2 točki)

Slika 2: Knežji kamen

(Vir: Zgodovina 1, str. 248. DZS. Ljubljana, 1997)

18. Neodvisnost Karantanije pa ni bila dolgotrajna. V krajšem razmišljanju opišite izgubo politične samostojnosti Karantanije in ovrednotite njen pomen za Slovence. (Pri opisu upoštevajte odnose s sosedi, vzrok za izgubo politične samostojnosti, posledice tega dogodka in pomen Karantanije.)

(5 točk)

19. Obkrožite črke pred elementi, ki so bili značilni za misijonarsko dejavnost pokrajinskega škofa Modesta oziroma za irsko misijonarsko dejavnost.

(3 točke)

- a) Upoštevanje ljudskega jezika.
- b) Državna prisila.
- c) Šege in navade dobivajo krščansko vsebino.
- č) Uvedba »slovanske desetine«.
- d) Prepoved opravljanja poganskih obredov.
- e) Zaplomba premoženja v cerkveno korist.

20. Kdo je rešil cerkveni spor med Oglejem in Salzburgom o cerkveni meji in kam jo je postavil?

(2 točki)

III. KONEC KARANTANSKE SAMOSTOJNOSTI IN SPODNJA PANONIJA

21. Razložite, kako so karantanski Slovani izgubili samostojnost, ki so jo še ohranili pod Franki.

(2 točki)

22. Fevdalni sistem se je na slovenskem ozemlju začel razvijati že v 9., močnejše pa v 10. stoletju. Navedite, po čigavem vzoru se pri nas razvija fevdalizem.

(1 točka)

23. Blatenski kostel je v 9. stoletju postal središče Spodnje Panonije, ki je bila mejno ozemlje frankovske države.

(3 točke)

a) Kakšen status je pridobila Spodnja Panonija v času kneza Koclja?

b) S katero sosedo je bila v boju proti Frankom tesno povezana Spodnja Panonija?

c) Kakšno vrsto neodvisnosti si je Spodnja Panonija pridobila ob politični samostojnosti?

24. Na črtico v desnem stolpcu pripišite številko, ki je pred osebo iz levega stolpca in je povezana s srednjeveško slovensko zgodovino.

(3 točke)

1 VALUK	___ karantanski pokrajinski škof, po izročilu pokopan pri Gospe Sveti
2 VIRGIL	___ solunski misijonar, ki je uvajal slovansko bogoslužje na Moravskem in v Spodnji Panoniji
3 MODEST	___ salzburški škof, ki je poslal v Karantanijo krščanske misijonarje
4 METHOD	___ knez »marce Vinedorum« v okviru Samove plemenske zveze
5 KOCELJ	___ slavonski vazalni knez, ki se je skupaj s Karantanci in Karniolci uprl Frankom
6 LJUDEVIT POSAVSKI	___ spodnjepanonski knez, ki se je osamosvojil in podpiral uvajanje bogoslužja v domačem jeziku

25. Slika 3: Ciril in Metod s papežem Hadrijanom II.

Spodnja Panonija je zajemala tudi del slovenskega ozemlja. V tem prostoru sta delovala Ciril in Metod. Ovrednoti pomen Metodovega cerkveno-kulturnega delovanja v Spodnji Panoniji.

(2 točki)

(Vir: Zgodovina 1, str. 253. DZS. Ljubljana, 1997)

PRAZNA STRAN